

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ
ДОНЕЦЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ НААН

***НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
АГРОВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ:
ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА***

Матеріали конференції

м. Київ, 20-21 жовтня 2022 р.

Київ-2022

«Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра» : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 20-21 жовтня. 2022 р. / НААН, ННСГБ. Вінниця, ФОП Просяннікова О.М., 2022. 252 с.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра»

Книга розрахована на науковців, істориків природознавства, аспірантів, докторантів, викладачів, спеціалістів аграрної науки та всіх, хто цікавиться історією розвитку вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи.

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Голова: *Вергунов В.А.*, д-р с.-г. наук, д-р іст.наук, професор, академік НААН;

Секретар: *Анненкова Н.Г.*, д-р іст. наук, доцент

Члени:

Анніков І.О., канд. іст. наук;

Бей Р.В., д-р.іст. наук, с.н.с, член-кор. НААН;

Бородай І.С., д-р іст. наук, професор;

Демуз І.О., д-р.іст. наук, професор

Капралюк О.В., канд.с-г.н.

Каштанова Т.В., канд.іст.н.

Корзун О.В. д-р іст. наук, доцент

Кучер В.І., д-р іст. наук, професор;

Нижник С.В., канд. іст. наук;

Підгайна Т.М., канд. іст. наук;

Татарчук Л.М., канд. іст. наук;

Уткін О.І., д-р іст. наук, професор;

Щебетюк Н.Б., д-р іст. наук, с.н.с.

Юрчак Е.В., канд.іст.наук.

*Друкується згідно з рішеннями вченої ради
Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН
(протокол № 8 від 23 вересня 2022 р.)*

Джерела та література

1. Schumpeter, J.A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle, Cambridge: Harvard University Press, 1934. 255 pp.
2. Kuhn, T. S. The Structure of Scientific Revolution, Chicago: University of Chicago Press, 1970. 210 pp.
3. Schumpeter, J.A. The Process of Creative Destruction. *Capitalism, Socialism and Democracy*, New York: Harper, 1994. P. 81–86.
4. Корзун Д. Ю. Діяльність І. Є. Овсінського в контексті розвитку вігизняної сільськогосподарської дослідної справи наприкінці XIX – на початку XX століть: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.07 «Історія науки і техніки». Київ, 2021. 25 с.
5. Корзун Д. Ю. Апробація «Нової системи землеробства» І.Є. Овсінського на Полтавському дослідному полі (1899–1903 pp.) *Історія науки і біогеографістика*. 2020. № 2. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2020-2/08.pdf>

«ЗАПИСКА» Г.Н. ВОЛК-КАРАЧЕВСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ЗЕМЬСЬКОГО ЛІБЕРАЛЬНОГО РУХУ НА ПІВНОЧІ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (60-80РР.ХІХСТ.)

Котельницький Н.

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Ю.Бугая (м. Чернігів)

Економічна програма земської ліберальної партії північної України та її органічна складова – продовольча політика, залишаються малодослідженим аспектом історії опозиційної аристократичної фронди регіону. Епоха Великих реформ(1856-1874) та формування модерного капіталістичного укладу життя вимагали появи нових підходів у справі вирішення питань продовольчого забезпечення населення. Представники земського ліберального руху Північного Лівобережжя розробили авторські пропозиції щодо розв'язання вказаної проблеми. Метою цієї розвідки є запровадження до міжнародного наукового обігу та контент-аналіз профільної «Записки» з продовольчого питання члена земської ліберальної партії краю – Г. Волк-Карачевського, яка хоч і була опублікована у земському періодичному виданні, але так і залишилася непоміченою як сучасниками, так і нащадками прогресистів.

Публічні нотатки були Г.Волк-Карачевського були присвячені катастрофічному стану продовольчого забезпечення селянства Мглинського і Суразького повітів Чернігівської губернії, який мав усі ознаки загрози повномасштабного голоду. Аналізуючи причини колосальної проблеми, репрезентант лібералів вказав, що звільнене від рабства селянство, маючи чистий прибуток з однієї десятини землі – 70 копійок, вимушено сплачувати непомірні податки у загальній сумі до 2 рублів з кожної десятини. Григорій Никодимович зауважив, що спеціальна комісія Чернігівського губернської земської управи, яка була відряджена у згадані повіти для вивчення проблеми за ініціативою ліберальної опозиції, засвідчила слушність цих висновків: головними причинами катастрофи були визнані вкрай низька якість і продуктивність земельного фонду повітів та дуже великий обсяг податкового навантаження на скромні господарства селянського стану. Навіть Канцелярія

чернігівського губернатора визнала наявність очевидної загрози голоду в обстежених повітах, однак акцентувала увагу на тому, що безпосередньо це стосується колишніх кріпаків, а не державних селян та верстви «малоросійського» козацтва [1,с.83-93].

Узагальнюючи матеріали досліджень проблематики різними суспільними інституціями та органами влади, Г. Волк-Карачевський прийшов до висновків про те, що наявність у колишніх кріпаків величезних викупних зобов'язань по земельним наділам; вкрай низька якість ґрунтів при кричущій відсутності справедливої, економічно обґрунтованої оцінки володінь – головні причини системної продовольчої кризи у Мглинському та Суразькому повітах Чернігівської губернії, яка тривала з 1869 р. Григорій Никодимович, не заперечуючи згубного впливу застосування так званого «великоросійського» положення щодо звільнення рабів 1861 р. по відношенню до північних громад Чернігівщини, все ж вказував, що державні селяни та козацтво були вільними землеробами, хоча й були позбавлені можливостей незалежного аграрного виробництва. Колишні ж кріпаки, у силу багатьох обставин, отримавши дрібні земельні наділи низької якості в умовах збанкрутілих господарств панства, відразу ж опинились у катастрофічному економічному становищі. Регулярні продовольчі субсидії, які надавались селянству губернськими установами протягом кількох років не дали жодних результатів.

З огляду на це, представник ліберальної опозиції наполягав на принциповому вирішенні проблеми, шляхом радикального скасування для колишніх поміщицьких рабів усього обсягу викупних платежів за земельні наділи. Г. Волк-Карачевський закликав терміново створити спеціальну, виключно урядову комісію, з метою детального дослідження причин продовольчої катастрофи у Мглинському і Суразькому повітах Чернігівської губернії та вироблення комплексу заходів щодо ліквідації проблеми[2,с.94-101].

Резюмуючи можемо стверджувати, що запроваджена до міжнародного наукового обігу профільна «Записка» Г. Волк-Карачевського є важливим першоджерелом з історії формування продовольчої політики земського ліберального руху північної України у 60-80 рр. ХІХ ст. Контент-аналіз виявленої пам'ятки свідчить, що члени опозиційної аристократичної фронди регіону мали концептуальну візію щодо вирішення продовольчої кризи на півночі Лівобережної України, наполягаючи на революційних змінах внутрішньої економічної політики Російської імперії, зокрема – повної ліквідації викупних платежів для колишніх кріпосних селян Північного Лівобережжя та створення на рівні центральної виконавчої влади профільного відповідального органу, наприклад – урядової комісії, який би відповідав за усунення проблеми.

Джерела література

1. Волк-Карачевский Г. «Записка о положении Мглинского и Суражского уездов». Журналы Черниговского очередного губернского земского собрания 1873 года. Чернигов: Земская типография, 1874. С.83-101.
2. Там само.

Корзун О., Корзун Д. ІННОВАЦІЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТВОРЧОЇ ДОЛІ І.Є. ОВСІНСЬКОГО.....	172
Котельницький Н. «ЗАПИСКА» Г.Н. ВОЛК-КАРАЧЕВСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ЗЕМЬСЬКОГО ЛІБЕРАЛЬНОГО РУХУ НА ПІВНОЧІ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ(60-80РР.ХІХСТ.).....	175
Котляренко Л. СИНТЕТИЧНА ТЕОРІЯ ЕВОЛЮЦІЇ: КОРОТКА ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ.....	177
Кузьменко О., Гайдаш Є., Бєлка О. ПАМ'ЯТИ ДМИТРА ІВАНОВИЧА НІКІТЧИНА – ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО, ЗАСНОВНИКА ІНСТИТУТУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР.....	179
Кучер В. ОСОБЛИВОСТІ ЕВАКУАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН З ПОЧАТКОМ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	181
Лямець Л. ТАРАНЕНКО ЛЮБОВ КАЛІНІВНА – ОРГАНІЗАТОР НАУКИ ТА ВИРОБНИЦТВА ЗІ СВІТОВИМ ІМ'ЯМ.....	183
Мазна О. РОЗВИТОК ОВОЧІВНИЦТВА НА НИЖНЬО-ДНІПРОВСЬКИХ ПІСКАХ (З НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ К.Г. ТЕЛЕСЕКА) ВІЙНИ.....	185
Мамрай В. ВНЕСОК ВИДАТНИХ ВЧЕНИХ У РОЗВИТОК ФІТОПАТОЛОГІЇ.....	187
Мельник В. ДО 115-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ П.Ю. БОЖКА (1907-1993) – ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО У ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА.....	189
Панасюк А. НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА В.І. АЛЬБІЦЬКОГО ПОЗА УКРАЇНСЬКИМИ ТЕРЕНАМИ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.....	191
Пархоменко В. НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В М. ТРОСТЯНЕЦЬ (СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ) НА ПРИКЛАДІ АРХІВУ М.І. БЕРЕЖНОГО.....	194
Петрученко О. ДО ІСТОРІЇ СПОРУДЖЕННЯ БРЕСТО-ГРАЄВСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЦІ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ.....	196
Пилипчук О.О. ПРО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ.....	198
Пилипчук О.Я. ЕВОЛЮЦІЙНА ТЕОРІЯ Ч. ДАРВІНА ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ.....	199
Пічкур К. АКАДЕМІК П.М. СУПРУНЕНКО: ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ... ..	207
Пічкур Т. РОЗВИТОК МОРФОЛОГІЇ ХРЕБЕТНИХ ТВАРИН В КИЇВСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ ДОСЛІДНИКІВ ПРИРОДИ.....	208
Ращицька Є., Головій О., Примаков О. ІСТОРИЧНИЙ ВНЕСОК ІНЖЕНЕРІВ-НАУКОВЦІВ ІНСТИТУТУ ЛУБЯНИХ КУЛЬТУР У МЕХАНІЗОВАНЕ ЗБИРАННЯ КОНОПЕЛЬ.....	211
Редька С. ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	213